

Gemma Geurts

MAAR EEN MEISJE

Clavis
YOUNG ADULT

MAAR EEN MEISJE

Ander werk van Gemma Geurts bij Clavis

Sophie en de drakentranen (10+)

Genomineerd voor de Hotze de Roosprijs in 2020

De laatste vier dagen (young adult)

Leestip van de Jonge Jury in 2022

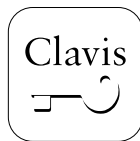
Genomineerd voor de Thea Beckmanprijs 2023

Beroemde schilders (10+)

Leestip van de Nederlandse Kinderjury 2024

Gemma Geurts

MAAR EEN MEISJE

*Voor mijn moeder, Mientje Geurts-van Berkel,
die moest stoppen met haar werk als costumière
toen ze trouwde; dat stond in de wet.
Mijn moeder wilde graag haar bedrijf uitbouwen,
maar haar leven werd een gezin met elf kinderen.*

*Met dank aan mijn meelezers door wie het boek er beter op werd,
mijn lief Miro Lucassen, Hans Heerings (in dierbare herinnering),
Marianne Riksen, Coosje Baron, Bas de Groot, Okke Lucassen,
Esther Bevers en Truus Scheepers*

Gemma Geurts

Maar een meisje

© 2023 Clavis Uitgeverij, Hasselt – Amsterdam – New York

Omslagontwerp: Studio Clavis

Trefw.: opgroeien, seksisme, discriminatie

NUR 285

ISBN 978 90 448 4888 5

D/2023/4124/062

Alle rechten voorbehouden

www.clavisbooks.com

www.gemmageurts.nl

Inhoud

Inleiding	<i>Toen iedere vrouw maar een meisje was</i>	9
1	<i>1983 (30 jaar oud)</i>	16
2	<i>1957-1965 (4-12 jaar oud)</i>	23
3	<i>1966-1976 (13-23 jaar oud)</i>	171
4	<i>1977-1982 (24-29 jaar oud)</i>	282
5	<i>1983 (30 jaar oud)</i>	342

Inleiding

Toen iedere vrouw maar een meisje was

Charlotte, de hoofdpersoon van *Maar een meisje*, groeit op in de jaren vijftig van de twintigste eeuw. Het zijn de jaren na de Tweede Wereldoorlog. Nederland is berooid. Moeizaam krabben de mensen op door hard te werken voor weinig geld en door zuinig te leven. Het is een sober bestaan dat enorm verschilt van het dagelijks leven nu.

Charlotte woont in Noord-Brabant, waar de meeste inwoners katholiek zijn. In elke stadswijk, in elk dorp, hoe klein ook, staat minstens één katholieke kerk. Daar komen de gelovigen bij elkaar om te bidden tijdens een mis, geleid door een priester. Omdat de katholieke kerk wil groeien, sporen ze echtparen nogal dwingend aan om veel kinderen te krijgen. Gezinnen met vijf tot tien kinderen zijn de norm.

In Charlottes tijd bestaan computers, internet, mobieltjes, Snapchat, TikTok en Instagram niet. Vlogs, blogs en streaming-video's? Zelfs de begrippen bestaan niet. Als je iets wilt ondernemen met iemand die verder weg woont, maak je lang van tevoren een afspraak of je doet een briefkaart op de post, want alleen de rijkere mensen hebben thuis één telefoon.

Als Charlotte tijd overheeft, speelt ze bordspelletjes, leest ze een boek of luistert ze naar de radio. De krant en de radio zijn haar venster op de wereld. De meeste gezinnen hebben één radiotoestel,

dat in de huiskamer staat en met een vast snoer aangesloten is op het elektriciteitsnet. Sommige huishoudens bezitten een platen-speler, waarop ze breekbare grammfoonplaten met vrolijke liedjes afspelen.

Zapt Charlotte vanuit haar bed wereldwijd langs honderden televisiezenders? Vergeet het maar. Televisie is nieuw en het duurt nog tot de jaren zestig voor de meeste huishoudens een televisietoestel kunnen betalen. Op televisie valt in die tijd trouwens weinig te kiezen. Er is precies één zender die 's avonds een paar uur programma's uitzendt in zwart-wit. Alleen de grote steden hebben bioscopen.

De zesdaagse werkweek, school en de Kerk bepalen het dagelijkse ritme. In het katholieke Zuiden zitten jongens op de jongensschool, waar ze les krijgen van paters en meesters. Meisjes zitten op de meisjesschool, waar zusters (nonnen) en juffrouwen lesgeven. Paters en zusters zijn ongehuwde mannen en vrouwen die hun leven wijden aan het geloof en aan het dienen van hun naasten. Ze dragen een uniform, een habijt, van egale witte, zwarte of bruine stof. Zusters dragen bovendien lange sluiers, waarmee ze hun haren bedekken. De paters en de zusters wonen verdeeld naar geslacht in grote groepen bij elkaar in kloosters. Veel van hen werken in het onderwijs. Net als de meesters en juffrouwen zijn de paters en de zusters gezaghebbende personen tegen wie iedereen opkijkt. Wat zij zeggen, is waar; hun woord is wet. Ze zijn de influencers van hun tijd. Datzelfde geldt voor de burgemeester, de politie en meneer pastoor, een priester die aan het hoofd staat van de plaatselijke kerk. De volwassenen respecteren hen, gehoorzamen hen. Die spreek je niet tegen!

De opvoeding is streng. Discipline, gehoorzaamheid en doorzettingsvermogen zijn een groot goed. Klagen doe je niet en tegenspraak wordt niet geduld. Je ouders en iedere andere volwassene moet je gehoorzamen. Doe wat je gezegd wordt! Het is taboe om je afwijkend te gedragen. Doe normaal! Er een andere mening op nahouden? Onmogelijk. Wie vragen durft te stellen over vermeend onrecht, is brutaal en krijgt straf. Je hebt weinig te zeggen over je eigen leven.

Wat wil je worden? Het is een vraag die zelden wordt gesteld; niet aan de meisjes, af en toe aan de jongens. Tot ze trouwen, werken de meeste meisjes in baantjes waar weinig opleiding voor nodig is. De meeste jongens worden wat hun vader is: boer, schoorsteenveger, bakker, horlogemaker, boekhouder, arts of advocaat.

Er zijn veel onderwerpen waarover niet gesproken wordt. Seks, andersgeaardheid, menstruatie, maandverband, masturbatie, seksueel misbruik, voorbehoedsmiddelen en abortus? Het lijkt allemaal niet te bestaan, het wordt doodgezwegen. Omdat jongeren geen seksuele voorlichting krijgen, kennen ze alleen schuttingwoorden voor geslachtsdelen. Wat niet mag, gebeurt toch: ongehuwde meisjes raken zwanger. Ze verdwijnen uit het zicht, worden vaak ver van huis ondergebracht in kloosters. Daar brengen ze hun baby ter wereld, die ze meestal direct af moeten staan en nooit meer terugzien.

In de jaren vijftig is de sociaal-culturele diversiteit van de Nederlanders niet zo rijkgeschakeerd als tegenwoordig. Wie een minder witte huidskleur heeft, valt op en is een gemakkelijk mikpunt van kwetsende uitspraken en oordelen. Sommige personages in

Maar een meisje maken met de woordkeuzes van toen racistisch getinte opmerkingen die als grappig ervaren worden, behalve door degene die er de dupe van is.

Op het platteland is de omgang met dieren (ook vandaag nog) anders dan in de stad, zakelijker. Sommigen zien dat als wreed, anderen als economisch noodzakelijk voor de voedselproductie. Het doden van dieren in nood wordt (toen en nu) beschouwd als een vorm van mededogen. Het stelen van eieren uit vogelnesten is tegenwoordig verboden.

De enige vrije dag is de zondag, een rustdag die in het teken van het geloof staat. Alle winkels zijn dicht. Kerstmis, Pasen, Pinksteren en de geboorte- en sterfdag van allerlei heiligen zijn belangrijke feestdagen die je in familiekring viert. Eerst ga je naar de kerk om een mis bij te wonen, daarna blijf je thuis.

Net als nu zoeken jongeren elkaar op, hangen bij elkaar in parkjes en op muurtjes. McDonald's is een onbekend verschijnsel. Cafébezoek is voor volwassenen en is voornamelijk een mannen-aangelegenheid. Misschien krijg je zakgeld – jongens meer dan meisjes – en zit er op fietsafstand een snackbar waar je Fanta, cola, friet, frikandellen en kroketten kunt kopen. Blowen, lachgas of een pilletje slikken? Het bestaat niet en als je jonger dan zestien(!) jaar bent, mag je geen wijn of bier kopen. Zelfs als het je met een smoesje lukt alcohol te kopen, heb je er weinig plezier van. Iedereen kent iedereen en binnen de kortste keren weten je ouders wat je aan het uitspoken bent. Dan zwaait er wat! De goede naam van je ouders te grabbel gooien? Dat doe je niet ...

Tijdens schoolvakanties logeer je bij familie of help je thuis met klusjes. Skivakanties en strandvakanties zijn zeldzame uitstapjes

voor de rijken. Met wat geluk ga je een dagje naar de Efteling of naar Madurodam, dat zijn de enige pretparken.

Charlotte heeft niet zo veel vrije tijd als jij nu hebt. Veel elektrische huishoudapparaten moeten nog ontwikkeld worden of zijn duur. Nogal wat huishoudens hebben al een stofzuiger, maar geen geiser voor warm water, geen koelkast, elektrische strijkbout, vaatwasser, wasmachine of centrifuge. Het wassen van kleren is een zware klus voor de huisvrouw. Van jongs af aan helpen de meisjes hun moeders bij de afwas, bij het koken van de was, de was uitwringen en aan de waslijn hangen, de droge was binnenhalen, strijken en vouwen. Begrijpelijk dat je niet elke dag schone kleren aan mag doen.

De meeste huizen hebben geen badkamer, maar weinig een douche. Eén keer in de week kun je je hele lijf wassen in een teil in de keuken. Als je als laatste aan de beurt bent, heb je pech, want je deelt het waswater met je broertjes en zusjes. Met heet water uit de fluitketel wordt het viezer wordende waswater op temperatuur gehouden.

In het voorjaar hebben huisvrouwen het druk met de grote schoonmaak en in het najaar met wekken, het inleggen van groenten in glazen potten voor in de wintermaanden, als er amper verse groenten te koop zijn.

Boerenkinderen helpen mee op de boerderij en doen handwerk op het land, aardappels rooien, graan oogsten, hooi maaien. Jongens doen geen huishoudelijke klusjes. Zij hebben hooguit enkele jongens-taken, zoals het tuinpad harken en de kolenkit vullen met steenkool voor de kolenkachel. Alleen de huiskamer wordt verwarmd. Wanneer het vriest, staan de ijsbloemen op je slaapkamerraam.

Jongens mogen meer dan meisjes in de jaren vijftig. Zo hoort het. Je verzetten tegen die ongelijkheid is ondenkbaar. De vrouw is er om de man te dienen, dat is een door God gegeven levenstaak. Vrouwen die trouwen, moeten stoppen met werken. Dat staat in de wet. Het maakt niet uit hoeveel ze van hun werk houden of hoezeer ze erin uitblinken. Getrouwde vrouwen zorgen voor hun echtgenoot en voor het huishouden. Mannen werken buitenshuis om de kost te verdienen, ze doen niets in het huishouden. Vrouwenemancipatie is een vies woord, echtscheiding is verboden voor katholieken.

Tot 1 januari 1957 vallen getrouwde vrouwen in Nederland onder het gezag van hun echtgenoot. Binnen het huwelijk is de man het hoofd van het gezin en dient de vrouw haar echtgenoot te gehoorzamen. Een getrouwde vrouw is handelingsonbekwaam. Behalve dat ze niet mag werken, betekent het dat ze geen eigen bankrekening mag hebben en voor elke boodschap en voor elke reis toestemming moet vragen aan haar man. Sommige vrouwen krijgen een briefje van hun man waarop staat dat ze zijn toestemming heeft om boodschappen te doen. Een getrouwde vrouw heeft ook niets te zeggen over de opvoeding van haar kinderen. Die wetgeving verandert pas in 1971. In grote delen van Nederland worden vrouwen tot lang na afschaffing van de wet als handelingsonbekwaam behandeld.

Niet elke vrouw is slachtoffer van dit systematische en institutionele seksisme. De mate van seksisme verschilt enorm per sociaal-economische klasse, regio en tijdsgewricht. Maar de meeste lezers zullen de tientallen verschijningsvormen van terloops, alle-daags seksisme herkennen die Charlotte ondervindt.

Het verleden kunnen we niet meer veranderen, wel kunnen we nu andere keuzes maken. In veel landen worden vrouwen, getrouwd of niet, nog steeds achtergesteld. Dat varieert van minder salaris krijgen dan mannen voor hetzelfde werk tot geen auto mogen besturen, niet mogen kiezen met wie je trouwt, niet mogen studeren.

Structurele uitsluiting en onderdrukking ontnemen vrouwen de kans om hun talenten te ontdekken en te benutten. Ze ontnemen bovendien mannen de kans op gelijkwaardige partners. Keer op keer binden vrouwen de strijd aan tegen deze seksistische discriminatie. Collectief en individueel.

Als een achtergestelde vrouw meer uit haar leven wil halen dan haar gegund wordt, zal ze de strijd aan moeten binden met haar omgeving. Zo vergaat het ook Charlotte, de hoofdpersoon van dit verhaal. Dag in, dag uit krijgt ze te maken met een oneerlijke behandeling, enkel en alleen om het feit dat ze een meisje is, een vrouw.

1

1983 (30 jaar oud)

Hoi Gerrie,

Dank je wel voor je aardige kaartje. Het geeft niet dat je niet op bezoek komt omdat de lange reis lastig te combineren valt met Erwins werk.

Hoe ik hier terecht ben gekomen? Ik begrijp het zelf niet goed. Daardoor weet ik niet óf en hóé ik hier ooit uit kom. Ik weet het allemaal even niet. Daarom schrijf ik je wat over de paradijsvogels die nu deel uitmaken van mijn leven.

Over Jacqueline bijvoorbeeld, een wat oudere, norske vrouw; haar blik verschroeit je zowat. Ze draagt van die degelijke bruine ribfluwelen werkmansbroeken. Mannen zeggen over vrouwen die de baas spelen dat ze de broek aanhebben. Jacqueline draagt hem. Ze zit er wijdbeens mee op de bank, precies als een man die zijn kloten lekker de ruimte geeft. Ik draag jurken. Door haar stoere broeken besef ik hoe kwetsbaar je bent in een jurk. Je loopt er, zeg maar, graaiklaar bij. Het

tere weefsel van een vrouwenonderbroekje biedt geen bescherming tegen een drieste mannenhand. Ik ben me constant bewust van het graairisico. Van kleins af aan is ons immers ingeprent dat we geen aanstoot mogen geven. Voortdurend let ik op dat ik niet per ongeluk de lust opwek van die arme mannen van wie de gevoelens zo sluw bespeeld worden door vrouwelijke charmes. Om de haverklap glijden mijn handen over mijn rok, controleer ik of de stof mijn kont en mijn bovenbenen tot de knie naar behoren bedekt. Als ik zit, is dat met stevig gesloten benen, want je wilt geen inkijk hebben. Op de fiets hou ik mijn knieën tegen elkaar en ik stuur met één hand om met mijn vrije hand mijn rok in bedwang te houden. Niet voor schandaal fietsen is een eindeloos gevecht. Och, ik verknoei inkt, jij bent precies zo afgericht. Wat een feest was het destijds, toen we voortaan lange broeken aan mochten naar school!

Jacqueline met de werkmansbroeken lijdt aan woedeaanvallen, ze grijpt elke gelegenheid aan om tierend haar feministische principes te spuien. Hier in de groep hoeft ze niet ver te zoeken naar redenen om haar uitvallen te rechtvaardigen. De jongens – mannen, zou ik moeten zeggen – kennen twee omgangsvormen met vrouwen: ze dringen zich op in de hoop op van dattum of ze behandelen je als lucht.

Jacqueline grossiert in opmerkelijke uitspraken: 'God maakte een grapje toen ze de man schiep.' Ze zegt het in het Engels: 'When God created man, she was only joking.' Misschien stamt het grapje uit Amerika of Engeland. Misschien wil ze daarmee haar uitspraken meer gewicht geven. Als ze zoiets zegt, valt er een ongemakkelijke stilte in de gemeenschappelijke huiskamer en werpen de mannen elkaar meewarige blikken toe. Ze rollen nog net niet met hun ogen.

Vanochtend kwam Jacqueline met deze: 'Een man zonder vrouw is als een vis zonder fiets.' Grappig, maar wat heb je eraan? Aan mannen afzeiken? Je koopt er niets voor.

Kees, een vent van een jaar of dertig die zwalkt tussen manische en depressieve buien, vertelde vanmiddag onder het eten een mop. 'Piet komt met een pistool zijn stamkroeg binnen. Het is er druk. Hij vraagt: "Wie van jullie heeft mijn vrouw geneukt?" In de neerdalende stilte fluistert iemand: "Zo veel kogels heb je niet."'

De mannen lagen in een deuk. Toen ze uitgelachen waren, vertelde Jacqueline een mop: 'Een man die de liefde bedrijft met een vrouw, voelt iets nats op zijn rug. Hij vraagt haar wat die nattigheid is. Zegt die vrouw: "O, ik schil een peertje."'

Niemand reageerde. Een mop over een man die

slecht presteert in bed, dat is ongekend! Ik vond het een merkwaardige gewaarwording, gewend als ik ben aan moppen over de seksuele krachttoeren van mannen met vrouwen in de rol van stomme koe of geile hoer. Ik vind Jacqueline niet aardig, maar wel interessant.

Gerrie, je schreef dat Erwin het niet nodig vindt dat je emancipeert, dat je tevreden bent met je leven als huisvrouw. Zit je al op voorhand te broeden terwijl je nog geen ei gelegd hebt? Ik snap het niet. Je was altijd zo stoer met je leren jackje, met je opgevoerde brommer. Mijn vader noemde je een wilde meid, eigenwijs. Ik vond je leuk. Waar is de Gerrie gebleven met wie ik moed schepte om hardop 'Kut!' te zeggen als mannen ons kut behandelden? De Gerrie die in de kroeg rondjes gaf? De Gerrie die vrouwen die met een bescheten kinderstemmetje praatten 'Lucille Balls zonder ballen' noemde? We dweepten met Simone de Beauvoir, we zwoeren nooit een man als hoofd van wat dan ook te erkennen, dat we ons niet zouden laten onderdrukken, dat we niet als gehoorzaamend lichaam zouden eindigen. Gerrie, waar ben je mee bezig? Je vindt werken met kleuters hartstikke leuk, je was er goed in, de werkdagen in het kleuteronderwijs zijn kort, de vakanties lang. Waarom werk je niet? Waarom zit je thuis? Wat is er gebeurd?

Steeds meer echtparen gaan scheiden. Je schrijft dat jullie gelukkig zijn. Fijn voor je en ik gun het je van harte. Sorry hoor, je weet niet hoe de toekomst uitpakt. Stel het onwaarschijnlijke geval dat er voor jullie een echtscheiding in het verschiet ligt. Waar blijf je dan? Je hebt geen poot om op te staan, moet je hand ophouden bij Erwin. Gerrie, behoor je tot de orde der stomme koeien? Van die grote, lome beesten die zich laten tegenhouden door een simpele ijzerdraad, zulke bangeriken zijn het. Brabanders noemen een dier 'zeeg' als het mak is, als het getemd is, tam, gedwee, gehoorzaam en meegaand. Ben jij zeeg geworden? Kom op, zeg! De stoere, eigenwijze Gerrie die ik kende, zit vast nog ergens in je verstopt.

Ik ben blij dat ik een volledige baan heb, al valt het me zwaar en zit ik nu in de ziektewet. Ik kan in elk geval weglopen bij mijn vent als ik dat zou willen zonder aan de bedelstaf te raken. Geen draad om de wei houdt me tegen, de draad in mij bevecht ik. Ik wil niet zeeg zijn, al ga ik gebukt onder de eeuwige zuidwestenwind in mijn leven. Jij net zo goed. Want dat zijn we, scheefgegroeide bomen door een eenzijdige tegenwind. Herinner je je het, mijn bomenverslag voor biologie? Alles wat je overkomt, gaat in je zitten. De oneerlijke behandeling van vrouwen is een vorm van mishandeling.

Afgelopen zondag bezochten mijn ouders me. Mijn vader vertelde een idiote familieanekdote: 'Mijn vader kocht een broedmachine. Hij legde er honderd kippeneieren in, ze kwamen alle honderd uit. De kuikens kregen een hok in een hoekje van de schuur en de kat sliep bij de kuikens. Dat mocht van mijn vader, want het was een lieve kat. Na verloop van tijd zei mijn vader: "Het lijken er minder te worden." Hij telde de kuikens. De kat had er achtentwintig opgegeten.'

Hoe onnozel kun je zijn? Ik bedenk nu pas dat de kat die achtentwintig kuikens niet in één keer opgegeten kan hebben. Hij at er elke dag een paar. Het aantal kuikens werd geleidelijk kleiner terwijl de overgebleven kuikens intussen gestaag groeiden. Dat maakte dat het volume aan kuiken in het hok gelijk bleef, waardoor de dagelijkse verdwijning van enkele kuikens niet in het oog sprong. Het opvreten viel niet op omdat mijn opa zijn kat vertrouwde. Daardoor kon het smikkelfestijn doorgaan dat zich onder zijn neus afspeelde.

Met een vergelijkbaar vertrouwen verkende ik het leven, vastbesloten om er iets van te maken, van mezelf, voor mezelf. Het duurde verdomde lang voor de seksistische werkelijkheid in zijn volle, onvermijdelijke omvang tot me doordrong. Hoe naïef kun je zijn ...

Mijn grote angst was op mijn moeder te gaan
lijken, mijn moeder te worden. Je weet wel, ge-
dwee, meegaand, gezeglijk en zorgend op de ach-
tergrond. Misschien ben ik dubbel belast; gedwee
én onnozel ...

Groeten van een scheefgebeukte, ietwat onnozele,
maar zeker niet zege

Charlotte

Charlotte, die opgroeit in de jaren vijftig en zestig van de twintigste eeuw, wil zelf kiezen wat ze wordt. Ze wil met gereedschap leren werken en gaan studeren, maar ze moet lief zijn en helpen in het huishouden. Doorleren is iets voor de jongens, meisjes krijgen een heel andere behandeling. Op allerlei manieren verzet Charlotte zich tegen de rol waarvoor haar opvoeding en het onderwijs haar klaarstomen. Ontkomt ze aan het lot van huisvrouw, dat zo veel vrouwen in die tijd wacht? Charlottes eenzame strijd pakt ongelukkig uit. Komt het nog goed met haar?

Maar een meisje laat zien hoe een systematisch oneerlijke behandeling je zelfbeeld en zelfvertrouwen ondermijnt, iets waarmee jammer genoeg nog steeds veel jonge mensen worstelen. Het beklemmende tijdsbeeld in deze roman is een eyeopener voor jongens, meisjes en alle andere young adults.

www.clavisbooks.com

ISBN 978-9044848885

9 789044 848885